

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของญาติผู้ตายในกระบวนการชั้นสูตร พลิกศพตามกฎหมายต่างประเทศเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย

มาตรการทางกฎหมายตามหลักการขององค์การระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิของญาติผู้ตายในกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพ และศึกษาหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษ เยอรมัน และสหรัฐอเมริกา เพื่อให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิของญาติผู้ตายในกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพ อันได้แก่ ขั้นตอนการตรวจศพ การผ่าพิสูจน์การตาย และการโต้แย้งคัดค้านในขั้นตอนของศาล เพื่อนำมาวิเคราะห์หลักกฎหมายระหว่างประเทศไทยเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายขององค์การระหว่างประเทศและหลักกฎหมายของต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

3.1 กฎหมายระหว่างประเทศ

3.1.1 หลักการว่าด้วยการป้องกันและการสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับการวิสามัญฆาตกรรมและการลงโทษประหารชีวิตที่ไร้เหตุผลและรวบรัด

หลักการว่าด้วยการป้องกันและการสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับการวิสามัญฆาตกรรมและการลงโทษประหารชีวิตที่ไร้เหตุผลและรวบรัด¹ (Principles on the Effective Prevention and Investigation of Extra-legal, Arbitrary and Summary Execution 1989) เป็นหลักการที่องค์การสหประชาชาติแนะนำว่าควรได้รับการพิจารณาและเคารพโดยรัฐบาลภายใต้กรอบของกฎหมายและแนวทางปฏิบัติของประเทศต่างๆ รวมทั้งหมด 20 ข้อ ได้แก่ มาตรการป้องกัน การสืบสวนสอบสวน และการดำเนินคดีตามกฎหมาย โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้²

มาตรการป้องกันอยู่ในข้อ 1 ถึงข้อ 8 สรุปเป็นสาระสำคัญได้ว่า องค์การสหประชาชาติแนะนำว่า รัฐบาลของแต่ละรัฐควรต้องดำเนินการห้ามมิให้มีการวิสามัญฆาตกรรมหรือการลงโทษประหารชีวิตที่ไร้เหตุผลและรวบรัดในทุกกรณี โดยกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญาร้ายแรง และกำหนดโทษให้หนักตามระดับความร้ายแรงของความผิด

¹ สุริพร เบ็ญจวรรณ. (2556). *มาตรฐานการชั้นสูตรพลิกศพของประเทศไทย : ศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 29-32.

² กฤษฎีก์ ฉายาอุติพงษ์. (2557). *กลไกการตรวจสอบกรณีวิสามัญฆาตกรรม : ศึกษากรณีการตายเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 14-18.

การสืบสวนและสอบสวน อยู่ในข้อ 9 ถึงข้อ 17 ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ว่า เมื่อมีการวิสามัญฆาตกรรมหรือการลงโทษประหารชีวิตที่ไร้เหตุผลและรวบรัดเกิดขึ้น รัฐบาลจะต้องจัดให้มีการสอบสวนที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม โดยระบุรายละเอียดเกี่ยวกับการสอบสวนที่หมายรวมถึงการชันสูตรพลิกศพ โดยวิธีการที่เหมาะสม และการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์พยานหลักฐานต่างๆ ไว้หลายประการดังต่อไปนี้

1) คุณสมบัติของผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ ต้องเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติเวชศาสตร์ ซึ่งต้องสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเป็นธรรมและเป็นอิสระจากบุคคลหรือหน่วยงานใดที่เกี่ยวข้องกับการตาย เพื่อให้การชันสูตรพลิกศพได้ข้อมูลที่เป็นความจริง กับทั้งมีสิทธิตรวจข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสอบสวนนั้น

2) ศพของผู้ตายจะต้องถูกจัดเตรียมพร้อมให้แพทย์สามารถดำเนินการชันสูตรพลิกศพได้อย่างรวดเร็ว เพื่อค้นหาสาเหตุ ลักษณะ และรายละเอียดของการตายให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งศพของผู้ตายจะต้องไม่มีการเผาหรือการฝังจนกว่าจะมีการชันสูตรพลิกศพ โดยแพทย์เรียบร้อยแล้วเท่านั้น

3) ในข้อที่ 16 กำหนดสิทธิของญาติผู้ตายไว้ว่า ครอบครัวของผู้ตายและผู้แทน โดยชอบธรรมของบุคคลเหล่านั้นพึงมีสิทธิได้รับการแจ้งรวมทั้งมีสิทธิเข้าไปฟังหรือตรวจดูข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน กับพึงมีสิทธิแสดงพยานหลักฐานอื่นเพื่อประโยชน์ต่อการสอบสวน ครอบครัวของผู้ตายมีสิทธิที่จะขอให้มีบุคคลที่มีความรู้ด้านการแพทย์หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องเข้าไปสังเกตการณ์ในการชันสูตรพลิกศพได้ด้วย ในกรณีที่มีการตรวจสอบสภาพศพเสร็จแล้วพึงมีการประกาศเกี่ยวกับการสอบสวนการตายนั้น ซึ่งจะต้องมีการแจ้งให้ครอบครัวหรือญาติของผู้ตายได้ทราบในทันทีด้วย ศพของผู้ตายจะต้องถูกส่งมอบให้แก่ครอบครัวหรือญาติของผู้ตายดังกล่าวภายหลังการสอบสวนเสร็จสิ้น

นอกจากนี้ยังวางแนวเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพกรณีการตายโดยผิดธรรมชาติโดยทั่วไปไว้ด้วย โดยระบุไว้ในหลักการมีส่วนร่วมของญาติผู้ตาย ซึ่งเป็นหลักการที่คุ้มครองสิทธิของผู้ตายที่กำหนดให้ครอบครัวและผู้แทน โดยชอบธรรมของผู้ตายมีสิทธิหลายประการ³ ดังต่อไปนี้

- (1) สิทธิได้รับการแจ้งข้อมูลต่างๆ เช่น การสอบสวน การตรวจสภาพศพ เป็นต้น
- (2) สิทธิเข้าไปฟังหรือตรวจดูข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนซึ่งย่อมรวมถึงการชันสูตรพลิกศพ ทั้งยังมีสิทธิแสดงพยานหลักฐานอื่นเพื่อประโยชน์ต่อการสอบสวนด้วย
- (3) สิทธิที่จะขอให้มีบุคคลที่มีความรู้ด้านการแพทย์หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องเข้าไปสังเกตการณ์ในการชันสูตรพลิกศพนั้นด้วย

³ สุริพร เบ็ญจวรรณ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 33.

(4) สิทธิในการได้รับความคุ้มครองให้ปลอดภัยจากการปองร้าย การคุกคาม หรือการข่มขู่ไม่ว่าในรูปแบบใด

(5) สิทธิร้องเรียนว่ามีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นในการสอบสวน ย่อมรวมถึงการชันสูตรพลิกศพด้วย

ส่วนการดำเนินคดีตามกฎหมาย ปรากฏอยู่ในข้อ 18 ถึงข้อ 20 ซึ่งสรุปเป็นสาระสำคัญได้ว่า รัฐบาลจะต้องดำเนินคดีกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิสามัญฆาตกรรม หรือการประหารชีวิตที่ไร้เหตุผลและรวบรัดตามกระบวนการยุติธรรม ต้องนำบุคคลดังกล่าวมาฟ้องร้องยังศาลหรือต้องประสานงานเพื่อส่งบุคคลเหล่านั้นไปยังประเทศจะต้องดำเนินคดีต่อบุคคลเหล่านั้น

กล่าวโดยสรุป หลักการขององค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการป้องกันและการสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับการวิสามัญฆาตกรรมและการลงโทษประหารชีวิตที่ไร้เหตุผลและรวบรัด ในข้อที่ 16 ได้กล่าวถึงสิทธิของญาติผู้ตายไม่ว่าจะเป็นกรณีการตายโดยผิดธรรมชาติทั่วไปหรือกรณีวิสามัญฆาตกรรมเช่น สิทธิที่จะเข้าไปฟัง ตรวจสอบ หรือได้รับข้อมูลจากการสอบสวน สิทธิที่จะให้ผู้ที่มีความรู้ด้านการแพทย์หรือผู้ทรงคุณวุฒิเข้าไปสังเกตการณ์ชันสูตรพลิกศพ และสิทธิที่จะร้องเรียนความไม่เป็นธรรมอันเกิดจากการชันสูตรพลิกศพ เป็นต้น ซึ่งกฎหมายของประเทศไทยยังไม่มีมารับรองสิทธิของญาติดังกล่าว ดังนั้นจึงควรกำหนดมาตรการทางกฎหมายอันเป็นการให้สิทธิแก่ญาติของผู้ตายในกระบวนการชันสูตรพลิกศพให้ทัดเทียมกับองค์การสหประชาชาติ

3.2 กฎหมายต่างประเทศ

ในการศึกษานี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงสิทธิของญาติผู้ตายในกระบวนการชันสูตรพลิกศพ อันได้แก่ในขั้นตอนการตรวจศพ ขั้นตอนการผ่าพิสูจน์การตาย และการโต้แย้งคัดค้านในขั้นตอนของศาลของต่างประเทศ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนากฎหมายให้มีประสิทธิภาพต่อไป

3.2.1 ประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษ โคอโรเนอร์หรือผู้ทำการชันสูตรพลิกศพในนามของศาล ถือเป็นองค์กรฝ่ายศาลยุติธรรมซึ่งมีอำนาจสืบสวนสอบสวนการตายที่เกิดจากการกระทำความผิดทางอาญา การตายที่ไม่ทราบสาเหตุการตาย หรือการตายที่แพทย์ไม่สามารถออกใบรับรองการตายได้ ผู้ที่ทำการสืบสวนในนามของศาลเรียกว่า Coroner และมีเจ้าหน้าที่ที่เรียกว่า Coroner's officer เป็นผู้ช่วยในการสืบสวนสอบสวน⁴

⁴ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. (2560). การศึกษาระบบงานนิติเวชของไทยและต่างประเทศ. *คูแพท*, 41(6), หน้า 52.

เมื่อโคโรเนอร์ได้รับการแจ้งการตาย ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งจากแพทย์หรือบุคคลผู้พบศพ โคโรเนอร์หรือผู้ได้รับมอบหมายมีหน้าที่ในการที่จะต้องตรวจสอบ ณ สถานที่ที่พบศพในทุกกรณี เพื่อทราบถึงเหตุเกี่ยวกับการตายและออกใบรับรองการตาย ดังนั้นการปฏิบัติหน้าที่ของโคโรเนอร์จึงอาจดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนการตรวจสอบในสถานที่พบศพ

กฎหมายของประเทศอังกฤษได้กำหนดนิยามของการตรวจสอบ ณ สถานที่พบศพ หมายถึง การตรวจสอบซึ่งกระทำโดยแพทย์ผู้ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งแพทย์นั้นได้กระทำภายใต้การควบคุมหรือคำร้องขอของโคโรเนอร์ โดยการตรวจสอบนั้นจะกระทำขึ้นโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้⁵

การตรวจสอบนั้นเป็นการตรวจสอบทางการแพทย์ ซึ่งกระทำโดยพยาธิแพทย์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากโคโรเนอร์ ซึ่งพยาธิแพทย์มีหน้าที่รายงานผลการตรวจสอบเป็นลายลักษณ์อักษรให้แก่โคโรเนอร์ด้วย⁶ และในบางกรณีที่โคโรเนอร์เห็นว่าการตรวจสอบนั้นเพียงพอที่จะระบุสาเหตุการตายได้แล้วก็ไม่จำเป็นต้องทำการไต่สวน หากเป็นเช่นนั้นโคโรเนอร์สามารถออกหนังสือรับรองการตายให้แก่สำนักงานทะเบียนได้

ก่อนจะเริ่มทำการตรวจสอบ โคโรเนอร์มีหน้าที่ต้องแจ้งวัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการตรวจสอบไปยังบุคคลเหล่านี้ด้วย⁷

- 1) ญาติของผู้ตาย
- 2) ผู้ทำการรักษาหรือพยาบาลผู้ตายอยู่เป็นประจำ
- 3) ผู้แทนจากโรงพยาบาล ในกรณีผู้ตายเสียชีวิตในโรงพยาบาล
- 4) ผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐ ตามที่มีกฎหมายกำหนดไว้

ทั้งนี้ บุคคลดังกล่าวมีสิทธิที่จะแต่งตั้งแพทย์เข้าร่วมตรวจสอบแทนตนได้⁸ และผู้ที่เข้าร่วมดังกล่าวจะต้องไม่ขัดขวางการดำเนินการตรวจสอบด้วย⁹

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสิทธิในการเข้าร่วมของญาติผู้ตายในขั้นตอนการตรวจสอบของประเทศอังกฤษนั้น ญาติมีสิทธิได้รับแจ้งจากโคโรเนอร์ถึงวัน เวลา และสถานที่ที่พบศพหรือสถานที่เกิด

⁵ ซีรวัลล์ เอื้อพอล. (2551). *มาตรการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐ : ศึกษากรณีการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 36.

⁶ The Coroner Act 1988, Section 19(1).

⁷ The Coroner Rules 1984, Rule 7.

⁸ The Coroner Rules 1984, Rule 7(3).

⁹ The Coroner Rules 1984, Rule 8.

เหตุ โดยญาติมีสิทธิที่จะแต่งตั้งแพทย์เข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพแทนตนได้ โดยผู้ที่เข้าร่วมต้องไม่กระทำการอันเป็นการขัดขวางการตรวจสอบของ โคโรเนอร์และแพทย์ที่โคโรเนอรัมอบหมาย

ขั้นตอนการผ่าพิสูจน์การตาย

ในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องตรวจพิสูจน์เพื่อทราบเหตุเกี่ยวกับการตายโดยละเอียด โคโรเนอร์อาจเคลื่อนย้ายศพมายังสำนักงานหรือที่ทำการ และมีคำสั่งให้ทำการชันสูตรพลิกศพต่อไปได้ ซึ่งการชันสูตรพลิกศพโดยละเอียดหมายถึง การตรวจทางห้องปฏิบัติการและการผ่าศพ¹⁰

การชันสูตรพลิกศพโดยละเอียดนั้นเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการ โดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญที่โคโรเนอร์จะเลือกขึ้นจากบุคคลที่เห็นสมควร ซึ่งอย่างน้อยจะต้องมีคุณสมบัติเป็นพยาธิแพทย์ แต่อย่างไรก็ตามในกรณีที่การตายนั้นเกิดขึ้นในโรงพยาบาล แพทย์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาหรือแพทย์อื่นของโรงพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับการตายนั้น ไม่อาจทำการชันสูตรพลิกศพร่วมกับโคโรเนอร์ได้¹¹ และก่อนที่จะทำการชันสูตรพลิกศพอย่างละเอียด โคโรเนอร์มีหน้าที่ต้องแจ้งวัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการชันสูตรพลิกศพไปยังบุคคลเหล่านี้เพื่อทราบด้วย

- 1) ญาติของผู้ตาย
- 2) แพทย์ผู้ทำการรักษาผู้ตายเป็นประจำ
- 3) ผู้แทนของสถานพยาบาลในกรณีที่ผู้ตายเสียชีวิตในโรงพยาบาล
- 4) ผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐตามที่กฎหมายกำหนดให้เข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ
- 5) เจ้าพนักงานตำรวจที่ประสงค์จะเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ

เมื่อการตรวจพิสูจน์ศพ การตรวจทางห้องปฏิบัติการ หรือการผ่าศพเสร็จสิ้น เป็นหน้าที่ของแพทย์หรือผู้ทำการตรวจในการที่จะต้องจัดทำรายงานและแจ้งไปยังโคโรเนอร์โดยตรง และเมื่อโคโรเนอร์พิจารณาแล้ว อาจดำเนินการอย่างไร้ต่อไป โดยการออกใบรับรองการตาย และแจ้งไปยังนายทะเบียนเพื่อจดทะเบียนการตายเมื่อปรากฏแน่ชัดหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยเกี่ยวกับสาเหตุการตายแล้ว และมีคำสั่งให้ไต่สวนการตาย ในกรณีที่ไม้อาจชี้ชัดถึงสาเหตุการตายหรือเป็นกรณีการตายที่กฎหมายได้กำหนดให้มีการไต่สวนการตายด้วย

ขั้นตอนการไต่สวนการตาย เป็นกระบวนการในศาล (Coroner Court) ที่จัดให้มีขึ้นอย่างเป็นทางการเพื่อให้ทราบว่าผู้ตายเป็นใคร ตายอย่างไร ตายเมื่อไหร่ และตายที่ไหน โดยอาจดำเนินการในสองลักษณะ คือการไต่สวนการตายโดยโคโรเนอร์ และการไต่สวนการตายร่วมกับคณะลูกขุน¹²

¹⁰ อุษา จันทพลอย บุญเปี่ยม. (2553). *การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 94.

¹¹ The Coroner Rules 1984, Rule 6.

¹² สุวีร์ร เบ็ญจวรรณ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 51-52.

โดยกำหนดให้มีการไต่สวนการตายด้วยโคโรเนอ์ในกรณีดังต่อไปนี้

- 1) เมื่อสงสัยว่าเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติหรือใช้ความรุนแรง¹³
- 2) เมื่อการตายเกิดขึ้นกะทันหันและยังไม่ทราบสาเหตุการตาย
- 3) เมื่อมีการตายในเรือนจำหรือสถานที่อื่นใดในลักษณะเดียวกัน

การตายดังต่อไปนี้ ต้องจัดให้มีการไต่สวนการตายโดยคณะลูกขุนร่วมด้วย¹⁴

- (1) ตายในเรือนจำหรือสถานที่อื่นใดในลักษณะเดียวกัน
- (2) ตายในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่หรือโดยการควบคุมของเจ้าพนักงานตำรวจ
- (3) ตายจากอุบัติเหตุ สารพิษ ซึ่งต้องแจ้งให้หน่วยงานของรัฐทราบ
- (4) การตายที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง
- (5) การตายที่อยู่ในระหว่างการควบคุมเพื่อรักษาทางจิตซึ่งเป็นคำสั่งของศาลอาญา

กระบวนการไต่สวนไม่ว่าจะเป็นการไต่สวนในลักษณะใด มีดังนี้

- 1) ต้องกระทำโดยเปิดเผย
- 2) เปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตาย หรือประชาชนผู้ที่สนใจเข้าร่วมรับฟังได้¹⁵
- 3) โคโรเนอ์จะต้องแจ้งให้ญาติของผู้ตายทราบถึงวัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการไต่สวน¹⁶
- 4) กำหนดให้บุคคลต่อไปนี้สามารถซักถามพยานได้¹⁷ ได้แก่ บิดามารดา บุตร คู่สมรส ผู้แทนของผู้ตาย ผู้ที่มีผลประโยชน์เกี่ยวเนื่องจากการประกันชีวิตของผู้ตาย ผู้รับประกันชีวิตของผู้ตาย ผู้ที่การกระทำหรือละเว้นการกระทำของเขา หรือ โดยตัวแทนของผู้นั้น ซึ่งโคโรเนอ์เห็นว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการตาย ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากสหภาพแรงงาน กรณีการตายที่มีสาเหตุมากจากการจ้างงานหรือจากโรคที่เกิดจากอุตสาหกรรม พนักงานสอบสวนที่ได้รับแต่งตั้งจากหน่วยงานของรัฐ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือบุคคลอื่นใดที่โคโรเนอ์เห็นสมควร

เมื่อโคโรเนอ์ได้พิจารณาพยานหลักฐานต่างๆที่เกี่ยวข้องแล้ว โคโรเนอ์จะต้องทำคำวินิจฉัยอันประกอบไปด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ตาย สาเหตุการตาย เวลาที่ตาย สถานที่ที่ตาย รวมถึงรายละเอียดอื่นๆ ตามที่กฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนราษฎร (The Registration Act) ได้กำหนดไว้¹⁸ โดยคำวินิจฉัยของโคโรเนอ์จะต้องไม่ระบุถึงความรับผิดชอบทางอาญาหรือทางแพ่งของบุคคล

¹³ The Coroner Act 1988, Section 8(1).

¹⁴ The Coroner Act 1988, Section 8(3).

¹⁵ The Coroner Rules 1984, Rule 16 and 17.

¹⁶ The Coroner Rules 1984, Rule 19.

¹⁷ The Coroner Rules 1984, Rule 20.

¹⁸ The Coroner Rules 1984, Rule 36(1).

ใดๆ¹⁹ และหลังจากนั้นเมื่อโคโรเนอร์ได้มีคำวินิจฉัยแล้ว ต้องออกไปรับรองการตายและแจ้งนายทะเบียนเพื่อจดแจ้งการตายต่อไปตามกฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนราษฎร ทั้งจะต้องแจ้งไปยังพนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานของรัฐเพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไปด้วย²⁰

กล่าวโดยสรุป ประเทศอังกฤษกำหนดกระบวนการชันสูตรพลิกศพไว้ในขั้นตอนการตรวจศพและการผ่าพิสูจน์การตาย ให้ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพในนามของศาล (โคโรเนอร์) แจ้งแก่บุคคลที่กฎหมายกำหนดรวมถึงญาติของผู้ตายด้วย และบุคคลดังกล่าวมีสิทธิที่จะแต่งตั้งแพทย์เพื่อเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพในขั้นตรวจศพเท่าที่ไม่เป็นการขัดขวางการทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีการไต่สวนของโคโรเนอร์หรือคณะลูกขุน เพื่อหาสาเหตุและพฤติการณ์การตายของผู้ตายตามกรณีที่กฎหมายกำหนด โดยญาติของผู้ตายมีสิทธิโต้แย้งคัดค้านในขั้นตอนการไต่สวนได้ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของประเทศไทย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 150 ในประเด็นที่ญาติของผู้ตายมีสิทธิแต่งตั้งแพทย์เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพอันเป็นตัวแทนของญาติผู้ตาย ซึ่งกฎหมายไทยยังไม่มีการบัญญัติดังกล่าว

3.2.2 ประเทศเยอรมนี

การชันสูตรพลิกศพของประเทศเยอรมนีใช้ระบบการชันสูตรพลิกศพแบบระบบศาล กล่าวคือให้ผู้พิพากษาที่มีอำนาจในการชันสูตรพลิกศพกรณีการตายโดยผิดธรรมชาติ ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน ใช้คำว่า Post-Mortem Examination มีขั้นตอนและวิธีการแบ่งได้เป็นการตรวจศพภายนอก (External Examination) และการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ (Autopsy)

ขั้นตอนการตรวจศพในสถานที่พบศพ

เมื่อมีการตายโดยผิดธรรมชาติหรือการตายที่ไม่อาจระบุตัวผู้ตายได้เกิดขึ้น กฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือพนักงานปกครองมีหน้าที่ต้องแจ้งไปยังพนักงานอัยการหรือศาลโดยเร็ว²¹

การตรวจศพ ให้กระทำโดยศาลหรือพนักงานอัยการ แต่ในกรณีของพนักงานอัยการ ก่อนที่จะเริ่มทำการตรวจศพจะต้องร้องขอต่อศาลให้อนุญาตเสียก่อน โดยศาลสามารถตรวจศพได้ด้วยตนเอง และมีความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายได้ทันที²² แต่หากศาลหรือพนักงาน

¹⁹ The Coroner Rules 1984, Rule 42.

²⁰ อูษา จันทลอย บุญเปี่ยม. อ่างแล้วเชิงอรธที่ 10. หน้า 102-104.

²¹ Germany Criminal Procedure Code, section 159(1).

²² Germany Criminal Procedure Code, section 87(1).

อัยการไม่สามารถทราบสาเหตุการตายได้ อาจต้องใช้ความรู้และความเห็นของแพทย์ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการตายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ก็สามารถเรียกแพทย์เข้ามาช่วยในการชันสูตรพลิกศพได้

ขั้นตอนการผ่าพิสูจน์การตาย

ในกรณีที่การตรวจศพภายนอกไม่อาจทำให้ศาลมีความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายได้ และจำเป็นต้องมีการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ เป็นอำนาจของศาลในการออกคำสั่งเพื่อทำการผ่าศพ โดยการผ่าศพต้องทำโดยแพทย์ 2 คน ซึ่งแพทย์หนึ่งคนนั้นต้องเป็นแพทย์ของศาล หรือแพทย์ผู้ซึ่งเป็นหัวหน้าสถาบันนิติเวชศาสตร์หรือพยาธิวิทยาของรัฐ หรือแพทย์ของสถาบันที่ปฏิบัติงาน และมีความชำนาญด้านนิติเวชศาสตร์ และห้ามมิให้แพทย์ผู้ซึ่งทำการรักษาผู้ตายในช่วงสุดท้ายก่อนเสียชีวิตเป็นผู้ทำการผ่าศพ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำโดยทุจริตหรือปกปิดข้อเท็จจริง แต่แพทย์นั้นอาจถูกเรียกว่าสอบถามเกี่ยวกับประวัติการรักษาได้²³ นอกจากนี้จะต้องมีการแจ้งคำสั่งให้ผ่าศพ ไปยังญาติของผู้ตายด้วย และการผ่าศพต้องกระทำต่อหน้าผู้พิพากษา โดยในระหว่างการผ่าศพ แพทย์ต้องทำรายงานตามแบบที่กฎหมายกำหนดว่าได้ตรวจส่วนใด พบอะไรบ้าง ให้ความเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ตายและความเห็นอื่นเท่าที่จะบอกได้ แล้วจึงลงชื่อในรายงานเพื่อให้ผู้พิพากษานำกลับไปบันทึก

กรณีที่กฎหมายกำหนดให้ต้องทำการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์²⁴ มีดังต่อไปนี้

- (1) การตรวจศพภายนอก ไม่อาจทำให้ค้นพบสาเหตุการตายได้
- (2) หญิงตั้งครรภ์เสียชีวิตระหว่างการทำงานหรือภายในหกเดือนหลังจากการคลอดบุตร
- (3) การตายของทารกแรกเกิด
- (4) ผู้เสียชีวิตมีอายุต่ำกว่าสิบหกปี
- (5) ศพที่ไม่อาจระบุเอกลักษณ์บุคคลได้
- (6) ญาติของผู้ตายร้องขอให้ทำการผ่าศพเพื่อพิสูจน์สาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย

นอกจากนี้ศาลอาจสั่งให้ทำการผ่าศพได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) บุคคลตายโดยผิดธรรมชาติหรือมีพฤติการณ์การตายไม่ชัดเจน
- (2) บุคคลตายด้วยโรคติดต่อ โรคจากการทำงาน หรือโรคจากเนื้องอก
- (3) บุคคลตายภายในสี่สัปดาห์หลังจากได้รับการให้ภูมิคุ้มกันโรค
- (4) บุคคลตายจากการปลูกถ่ายหรือโอนถ่ายอวัยวะภายใน
- (5) ตายเพื่อประโยชน์ในด้านวิทยาศาสตร์
- (6) ตายจากการฝังเครื่องช่วยกระตุ้นหัวใจ

²³ Germany Criminal Procedure Code, section 87(2).

²⁴ อุษา จันทลอย บุญเปี่ยม. อ้างแล้วเชิงบรรณคดี 10. หน้า 108-109.

ขั้นตอนการไต่สวนการตาย

เมื่อมีการตายเกิดขึ้นและมีการแจ้งให้ตำรวจทราบแล้ว ตำรวจจะรายงานไปยังพนักงานอัยการเพื่อให้ความเห็นว่าจะต้องมีการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์หรือไม่ จากนั้นจะส่งคำร้องมายังศาลเพื่อจัดให้มีการไต่สวนการตายในทุกกรณี ซึ่งศาลจะจัดการพิจารณาไต่สวนไปโดยลำพัง ไม่ต้องอาศัยความเห็นหรือความช่วยเหลือจากแพทย์ก็ได้ แต่หากพิจารณาแล้วว่าในการไต่สวนจำเป็นต้องอาศัยความเห็นจากแพทย์หรือต้องมีคำสั่งและปฏิบัติตามมาตรา 87(2) ต่อไป²⁵

กล่าวโดยสรุปประเทศเยอรมนี ใช้ระบบการชันสูตรพลิกศพแบบระบบศาล ส่งผลให้ขั้นตอนการตรวจศพ ศาลเป็นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ และในขั้นตอนการผ่าศพ เป็นอำนาจของศาลในการออกคำสั่งเพื่อทำการผ่าศพ โดยการผ่าศพต้องกระทำโดยแพทย์ 2คนต่อหน้าผู้พิพากษา และจะต้องมีการแจ้งคำสั่งการผ่าศพไปยังญาติของผู้ตายด้วย นอกจากนี้ยังกำหนดกรณีของการผ่าศพไว้ โดยญาติของผู้ตายมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้ทำการผ่าศพและเมื่อกระบวนการตรวจศพและผ่าศพเสร็จสิ้น ตำรวจจะต้องส่งคำร้องมายังศาลเพื่อจัดให้มีการไต่สวนการตายในทุกกรณี ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของประเทศไทย ในกรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 151 ที่กำหนดให้เจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพ โดยมิได้กำหนดให้ญาติมีสิทธิร้องขอให้ทำการผ่าศพแต่อย่างใด

3.2.3 ประเทศสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ประกอบด้วยรัฐต่างๆจำนวน 50 รัฐ การชันสูตรพลิกศพจึงแตกต่างกันไปตามกฎหมายของแต่ละรัฐ ซึ่งมีทั้งระบบโคโรเนอร์และระบบแพทย์สอบสวน โดยมี 22 รัฐที่ใช้ระบบแพทย์สอบสวนแต่เพียงอย่างเดียว และมี 13 รัฐที่ใช้ระบบผสม²⁶

การชันสูตรพลิกศพระบบแพทย์สอบสวนของรัฐมิชิแกน ซึ่งเมื่อรัฐมิชิแกนได้ประกาศใช้ County Medical Examiners Act 181 of 1953 ส่งผลให้มีการยกเลิกระบบโคโรเนอร์และใช้ระบบแพทย์สอบสวนแทน ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันในระหว่าง Medical Examiner (M.E.) หรือแพทย์สอบสวน เจ้าพนักงานตำรวจ และเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสำนักงานตำรวจ

เมื่อมีบุคคลใดพบการตายมีหน้าที่ต้องแจ้งไปยังเจ้าพนักงานตำรวจ หรือผู้พบเห็นอาจแจ้งไปยังแพทย์สอบสวนโดยในกรณีนี้ แพทย์สอบสวนจะทำหน้าที่ในการแจ้งต่อไปยังเจ้า

²⁵ ซีรวิคซ์ เอื้อพอด. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 5. หน้า 48-49.

²⁶ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. (2543). *แนวทางการพัฒนางานนิติเวชในกระบวนการยุติธรรม*. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา. หน้า 49.

พนักงานตำรวจเพื่อร่วมกันตรวจศพในบริเวณสถานที่ที่ศพนั้นอยู่ โดยบทบาทของสำนักงานของแพทย์สอบสวนจะดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องและอยู่ในอำนาจของตนตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนการตรวจศพในสถานที่พบศพ

เมื่อได้รับแจ้งการตาย ทั้งจากแพทย์ในโรงพยาบาล หรือ โดยบุคคลใดซึ่งพบเห็นการตาย เป็นหน้าที่ของ Medical Examiner Investigator (M.E.I.)²⁷ จะต้องดำเนินการดังนี้

1) ตรวจสอบในเบื้องต้นว่าการตายนี้อยู่ในเขตอำนาจของสำนักงานหรือไม่ และเป็นการตายที่จะต้องดำเนินการชันสูตรพลิกศพต่อไปตามกฎหมายหรือไม่ หากเป็นการตายที่อยู่ในเขตอำนาจและเป็นการตายตามที่กฎหมายกำหนดให้ M.E.I. ไปยังสถานที่ที่ศพนั้นอยู่ทันที และดำเนินการตรวจสอบเกี่ยวกับศพในเบื้องต้น

2) ให้แจ้งไปยังสถานีตำรวจที่มีเขตอำนาจเพื่อปฏิบัติการตามหน้าที่ และแจ้งให้ญาติของผู้ตายทราบถึงการตายและสถานที่ที่ศพนั้นอยู่ในทันทีเท่าที่จะทำได้ เว้นแต่เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายฝ่ายอื่นจะได้ดำเนินการแล้ว²⁸

3) ทำการรวบรวมพยานหลักฐาน และข้อเท็จจริงต่างๆอันจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นหาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ซึ่งจะทำให้เฉพาะพยานหลักฐานที่ปรากฏบนตัวศพเท่านั้น พยานหลักฐานแวดล้อมอื่นๆที่อยู่ในสถานที่ที่พบศพนั้น อยู่ในอำนาจโดยตรงของเจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานที่จะทำการเก็บรวบรวม

4) ดำเนินการเก็บรวบรวมทรัพย์สินมีค่าของผู้ตาย และส่งคืนให้แก่ผู้อยู่ในความดูแลหรือผู้เกี่ยวข้องกับผู้ตาย²⁹

5) เมื่อได้ดำเนินการตรวจศพเรียบร้อยแล้ว ให้แจ้งรายงานไปยังแพทย์สอบสวนเป็นการด่วน ซึ่งแพทย์สอบสวนไม่จำเป็นต้องเดินทางไปทำการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพอยู่ด้วยตนเองในทุกกรณี แต่จะเดินทางไปด้วยบางลักษณะที่กำหนดขึ้นเท่านั้น เช่น ในกรณีการตายจากการฆาตกรรม หรือสงสัยว่าเป็นการฆาตกรรม แพทย์สอบสวนจะต้องไปยังสถานที่ที่ศพนั้นอยู่ด้วยตนเอง และให้แจ้งไปยังพนักงานอัยการแห่งเคาน์ตีด้วยและต้องจัดทำรายงานการตรวจสอบ ณ สถานที่ที่ศพอยู่เพื่อแจ้งไปยังสำนักงานของแพทย์สอบสวนซึ่งอย่างช้าจะต้องภายในวันทำงานถัดไป

6) เมื่อชันสูตรและผ่าศพเสร็จสิ้นให้แพทย์สอบสวนยุติการชันสูตรพลิกศพ และจัดทำรายงานการชันสูตรพลิกศพฉบับสมบูรณ์ โดยจะต้องระบุนรายละเอียดเกี่ยวกับศพ เหตุและพฤติการณ์ที่ตายโดยละเอียด และเพื่อประโยชน์ในการจัดทำรายงานการชันสูตรพลิกศพฉบับ

²⁷ อุษา จันทพลอย บุญเปี่ยม. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 10. หน้า 88-94.

²⁸ County Medical Examiners Act 181 of 1953 as amended Act 108 of 2010, Section 52.205. Sec 5(1).

²⁹ County Medical Examiners Act 181 of 1953 as amended Act 92 of 1969, Section 52.208.

สมบูรณ์ แพทย์สอบสวนอำนาจมอบหมายให้ M.E.I. ดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงอย่างใดๆเพื่อประกอบการจัดทำรายงาน รวมถึงอำนาจในการที่จะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้บุคคลใดส่งเอกสารหลักฐาน หรือประวัติทางการแพทย์มาให้ และให้แพทย์สอบสวนจัดส่งรายงานการชันสูตรพลิกศพ เช่นว่านั้น ไปยังเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจจะเชื่อตามความเห็นเกี่ยวกับพฤติการณ์ที่ตายหรือก็ได้ ซึ่งถือเป็นอำนาจในทางการสอบสวนหรือดำเนินคดี แต่ไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงความเห็นของแพทย์สอบสวนเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายได้

ขั้นตอนการผ่าพิสูจน์การตาย

การผ่าศพนั้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งในการที่จะทำให้การวินิจฉัยเหตุและพฤติการณ์ที่ตายเป็นไปอย่างแม่นยำมากขึ้น แต่การผ่าศพเป็นกระบวนการที่มีราคาแพง ดังนั้นจึงเป็นกรณีที่ควรหลีกเลี่ยง เว้นแต่มีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงอย่างใดๆ หรือเพื่อทำให้ทราบแน่ชัดเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย

สำหรับกรณีที่มีการเคลื่อนย้ายศพหรือส่งศพมาตรวจสอบที่สำนักงานแพทย์สอบสวน³⁰ กฎหมายได้กำหนดให้อยู่ในอำนาจการพิจารณาและควบคุมของแพทย์สอบสวน³¹ อย่่างไรก็ดีในการตายบางกรณี กฎหมายได้กำหนดให้มีขั้นตอนเพิ่มเติมจากการตายทั่วไป ได้แก่

1) ในกรณีที่ต้องผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์ของผู้ตาย เนื่องจากสภาพศพถูกทำลายเป็นอย่างมาก เช่น ถูกไฟไหม้ ถูกทำร้ายให้เสียชีวิต หรือเป็นผลมาจากอุบัติเหตุที่เกี่ยวข้องกับบุคคล 2 คนขึ้นไป กฎหมายกำหนดให้แพทย์สอบสวนแจ้งญาติที่ใกล้ชิดเท่าที่จะทำได้ และแพทย์สอบสวนมีดุลพินิจในการออกคำสั่งให้มีการผ่าศพ ซึ่งอาจจะมีความยินยอมจากญาติที่ใกล้ชิดหรือไม่ก็ได้ และให้แพทย์สอบสวนหรือผู้ช่วยทำการเก็บบันทึกการแจ้งญาติเป็นลายลักษณ์อักษรไว้เป็นระยะเวลา 1 ปี นับจากวันที่ผ่าศพ³²

2) ในกรณีการตายของเด็กอายุน้อยกว่า 2 ปีที่ตายโดยไม่ทราบสาเหตุ หรือโดยกะทันหัน ผู้ทราบการตายดังกล่าวจะต้องแจ้งการตายไปยังแพทย์สอบสวนหรือผู้ช่วยแพทย์สอบสวนประจำสถานตั้งท้องที่ที่ศพเด็กนั้นตั้งอยู่ในทันที จากนั้นแพทย์สอบสวนหรือผู้ช่วยมีหน้าที่แจ้งให้บิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้แทนของเด็กทราบถึงสิทธิในการร้องขอให้มีการผ่าศพ โดยรัฐเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายดังกล่าว³³

³⁰ County Medical Examiners Act 181 of 1953 as amended Act 108 of 2010, Section 52.205. Sec 5(1).

³¹ County Medical Examiners Act 181 of 1953 as amended Act 108 of 2010, Section 52.205. Sec 5(3).

³² County Medical Examiners Act 181 of 1953 as amended Act 108 of 2010, Section 52.205. Sec 5(5).

³³ County Medical Examiners Act 181 of 1953 as amended Act 179 of 2004, Section 52.205a.

ขั้นตอนการไต่สวนการตาย

กฎหมายของรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้บัญญัติให้ต้องมีการไต่สวนการตายอันเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการชันสูตรพลิกศพ แต่มีการกำหนดให้อำนาจพนักงานอัยการ จำเลย หรือญาติของผู้ตายในการร้องขอให้มีการไต่สวนถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตายของศาลได้

1) พนักงานอัยการอาจร้องขอให้ศาลไต่สวนเพื่อให้มีการทบทวนหรือแก้ไขรายงานการชันสูตรพลิกศพหรือใบรับรองการตายของแพทย์สอบสวนได้ โดยการร้องขอดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจากดุลพินิจของพนักงานอัยการเองภายหลังที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินคดี หรือมีผู้มาร้องทุกข์ต่อพนักงานอัยการเพื่อให้ร้องขอ³⁴

2) จำเลยมีสิทธิร้องขอให้ศาลไต่สวน เพื่อให้มีการทบทวนหรือแก้ไขรายงานการชันสูตรพลิกศพ หรือใบรับรองการตายของแพทย์สอบสวน ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งในขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาลตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงเกี่ยวกับความผิดหรือความบริสุทธิ์ของตน

3) ในกรณีที่ญาติของผู้ตายไม่เห็นด้วยกับสาเหตุหรือพฤติการณ์ที่ตายที่แพทย์สอบสวนระบุอาจร้องขอต่อศาลแขวงหรือศาลระดับเมืองเพื่อจัดให้มีการไต่สวน เพื่อทบทวนหรือแก้ไขรายงานการชันสูตรพลิกศพหรือใบรับรองการตาย โดยในการไต่สวนเช่นนี้ ศาลอาจมีคำสั่งให้ทำการขุดศพขึ้นมาเพื่อทำการชันสูตรพลิกศพหรือผ่าศพซ้ำก็ได้ ซึ่งจะกระทำโดยแพทย์เอกชนที่ผู้ร้องขอเป็นคนรับผิดชอบค่าใช้จ่าย

กล่าวโดยสรุป ประเทศสหรัฐอเมริกา ในรัฐมิชิแกน กำหนดกระบวนการชันสูตรพลิกศพไว้ในขั้นตอนการตรวจศพ โดยให้แพทย์สอบสวนหรือ M.E.I เป็นผู้ทำการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุชันสูตรพลิกศพ และแจ้งแก่ญาติของผู้ตาย โดยการผ่าศพจะเกิดขึ้นต่อเมื่อต้องตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์ของผู้ตาย เนื่องจากสภาพศพถูกทำลายเป็นอย่างมาก หรือบิดามารดาของเด็กอายุน้อยกว่าสองปีร้องขอให้มีการผ่าศพ และในขั้นตอนการไต่สวนของศาล มิได้กำหนดว่าจะต้องมีการไต่สวนในกรณีใดบ้าง แต่ให้สิทธิแก่พนักงานอัยการ จำเลย หรือญาติของผู้ตายในการร้องขอให้ศาลทำการไต่สวนถึงสาเหตุและพฤติการณ์การตายได้ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของประเทศไทย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 156 ในกรณีการตายที่มีได้เกิดจากการกระทำความผิดทางอาญา ในประเด็นร้องขอให้มีการไต่สวนของศาลของญาติผู้ตาย โดยกฎหมายไทยมิได้มีการบัญญัติดังกล่าว

³⁴ County Medical Examiners Act 181 of 1953 as amended Act 92 of 1969, Section 52.207.

3.3 กฎหมายไทย

3.3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 258³⁵ บัญญัติว่า ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่างๆ ให้เกิดผล ดังต่อไปนี้

ง. ด้านกระบวนการยุติธรรม

(1) ให้มีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า และมีกลไกช่วยเหลือประชาชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ รวมตลอดทั้งการสร้างกลไกเพื่อให้มีการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคม

(2) ปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญาให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ชัดเจนเพื่อมิให้คดีขาดอายุความ และสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา รวมทั้งกำหนดให้การสอบสวนต้องใช้ประโยชน์จากนิติวิทยาศาสตร์ และจัดให้มีบริการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มากกว่าหนึ่งหน่วยงานที่มีอิสระจากกัน เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างมีทางเลือก

(3) เสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมให้มุ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็ว

(4) ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับหน้าที่ อำนาจ และภารกิจของตำรวจให้เหมาะสม และแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการบริการงานบุคคลของข้าราชการตำรวจให้เกิดประสิทธิภาพ มีหลักประกันว่าข้าราชการตำรวจจะได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม ได้รับความเป็นธรรมในการแต่งตั้งและโยกย้าย และการพิจารณาบำเหน็จความชอบตามระบบคุณธรรมที่ชัดเจน ซึ่งในการพิจารณาแต่งตั้งและโยกย้ายต้องคำนึงถึงอาวุโสและความรู้ความสามารถประกอบกัน เพื่อให้ข้าราชการตำรวจสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ตกอยู่ใต้อาณัติของบุคคลใด มีประสิทธิภาพและภาคภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

กล่าวโดยสรุป ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดถึงการปฏิรูปประเทศไทยในด้านกระบวนการยุติธรรมเพื่อปรับปรุง ส่งเสริม เพื่อให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายในกระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ อาทิเช่น เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า มีการ

³⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 258.

ตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม เสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรขององค์กรต่างๆ และแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการบริการงานบุคคลของข้าราชการตำรวจให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นต้น

3.3.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน และการชั้นสูตรพินิจพิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

3.3.2.1 การสอบสวน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ลักษณะที่ 2 การสอบสวน หมวด 1 การสอบสวนสามัญ ตามมาตรา 130³⁶ บัญญัติว่า ให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในที่ไหนใด เวลาใดแล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย

พนักงานสอบสวนสามารถกระทำการสอบสวนได้ตามมาตรา 131³⁷ บัญญัติว่า ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา กล่าวคือสามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้ทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับคดี ไม่ว่าจะเป็นพยานเอกสาร พยานวัตถุ หรือพยานนิติวิทยาศาสตร์

หากจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 131 ต้องเป็นไปตามมาตรา 131/1³⁸ บัญญัติว่า ในกรณีที่ต้องใช้พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามมาตรา 130 ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใดๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หากการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งจำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควร โดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่

³⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130.

³⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131.

³⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1.

เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายแล้วแต่กรณี

3.3.2.2 การชันสูตรพลิกศพ

ขั้นตอนการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและยังมีกฎหมายและระเบียบอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้กับองค์กรเจ้าหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพด้วย ได้แก่ ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2543 ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2543 ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชันสูตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2543 เป็นต้น

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 กำหนดว่า การชันสูตรพลิกศพเริ่มขึ้นเมื่อปรากฏแน่ชัด หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย ซึ่งการตายผิดธรรมชาติ คือ ฆ่าตัวตาย ถูกผู้อื่นทำให้ตาย ถูกสัตว์ทำร้ายตาย ตายโดยอุบัติเหตุ และตายโดยยังมีปรากฏเหตุ

1) ขั้นตอนการตรวจศพในสถานที่พบศพ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ต้องมีการชันสูตรพลิกศพให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับแพทย์นิติเวชศาสตร์ซึ่งได้รับวุฒิบัตรหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทยสภา ทำการชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว ถ้าแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ดังกล่าว ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่ และในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมผู้นั้น เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา...”

ดังนั้นในกรณีที่ต้องมีการชันสูตรพลิกศพ พนักงานสอบสวนต้องทำการชันสูตรพลิกศพร่วมกับแพทย์คนใดคนหนึ่งตามบทบัญญัติที่กล่าวมาข้างต้น

เมื่อได้รับแจ้งการตาย ตามระเบียบสำนักงานตำรวจว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ ให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือพนักงานสอบสวนผู้รับแจ้งบันทึกการรับแจ้งการตายลงในรายงานประจำวัน แล้วรีบไปยังที่พบศพเพื่อดำเนินการรักษาศพ สภาพแวดล้อมในบริเวณที่พบศพ ตลอดจนร่องรอย

อันเป็นหลักฐานให้อยู่ในสภาพเดิมทุกประการจนกว่าการชันสูตรพลิกศพจะแล้วเสร็จ เว้นแต่มีความจำเป็นต้องกระทำเพื่อป้องกันอันตรายแก่อนามัยของประชาชน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น³⁹

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150วรรคสอง บัญญัติว่า “ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ และก่อนการชันสูตรพลิกศพให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้”

ตามเจตนารมณ์ของบทบัญญัตินี้ ประสงค์ให้พนักงานสอบสวนแจ้งแก่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายคนหนึ่งคนหนึ่งทราบ เพื่อให้ญาติของผู้ตายนั้นเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพในขั้นตอนการตรวจศพ ณ สถานที่พบศพหรือสถานที่เกิดเหตุ แต่ในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนมิได้แจ้งแก่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติคนใดคนหนึ่งให้ทราบก่อนการชันสูตรพลิกศพ หรือแจ้งให้ทราบแล้ว แต่ญาตินั้นไม่สามารถมาในสถานที่พบศพหรือสถานที่เกิดเหตุได้ทันท่วงที

นอกจากนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหนึ่งส่วนท้าย บัญญัติว่า “...ให้แพทย์ดังกล่าวทำรายงานแนบท้ายบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพด้วย ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ รายงานดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนชันสูตรพลิกศพ”

2) ขั้นตอนการผ่าพิสูจน์การตาย

กระบวนการชันสูตรพลิกศพในขั้นตอนการตรวจศพในสถานที่พบศพอาจมีข้อจำกัดทำให้ไม่สามารถหาสาเหตุหรือพฤติการณ์การตายได้ การผ่าศพจึงเป็นสิ่งจำเป็นโดยกระทำภายใต้อำนาจของกฎหมาย ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 151 บัญญัติว่า “ในเมื่อมีการจำเป็นเพื่อพบสาเหตุการตาย เจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพแล้วแยกธาตุส่วนใด หรือจะให้ส่งทั้งศพหรือบางส่วน ไปยังแพทย์หรือพนักงานสอบสวนแยกธาตุของรัฐบาลก็ได้”⁴⁰

นอกจากนี้ยังระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ผ่าศพหรือส่งสิ่งตรวจจากศพเท่าที่จำเป็นเท่านั้น โดยความจำเป็นดังกล่าวหมายความว่าเฉพาะกรณีจำเป็นตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายอันเป็นไปเพื่อพบ

³⁹ ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2543. ข้อ 4 วรรคสอง.

⁴⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 151.

สาเหตุของการตาย รวมถึงประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกัน ซึ่งเหตุความจำเป็นในการผ่าศพแต่ละกรณีตามหลักกฎหมายมีดังต่อไปนี้⁴¹

(1) เมื่อผู้ชันสูตรพลิกศพตรวจศพภายนอกเบื้องต้นแล้ว หากผู้ที่เกี่ยวข้องไม่มีข้อสงสัยอีกต่อไปว่าเป็นการตายผิดธรรมชาติหรือไม่ ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถระบุสาเหตุการตายด้วยโรคตามธรรมชาติที่แน่ชัดลงไปได้ก็ตามย่อมถือว่าไม่มีความจำเป็นที่จะผ่าศพตรวจแล้ว

(2) การตายผิดธรรมชาติหรือสงสัยว่าผิดธรรมชาติ ซึ่งมีความคลุมเครือเรื่องพฤติการณ์ที่ตายว่าเป็นการฆาตกรรมหรือไม่ เป็นกรณีที่ต้องมีการผ่าศพเพิ่มเติมจากการตรวจศพแต่ภายนอก เพราะเจตจำนงของกฎหมายมุ่งคุ้มครองผู้ตายว่าการตายเกิดจากผู้อื่นทำให้ตายโดยผิดกฎหมายหรือไม่ ดังนั้นการตรวจหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปดังกล่าวจึงมีความจำเป็นยิ่งนัก และไม่อาจอ้างเหตุหนึ่งเหตุใดที่มีข้อกฎหมายมาใช้เพื่อปฏิเสธการผ่าศพได้

(3) การตายที่ปรากฏโดยชัดแจ้งว่าเป็นการฆาตกรรมหรือตายจากอุบัติเหตุที่มีผู้กระทำให้ตายโดยประมาทล้วนแต่เป็นการตายที่ถูกผู้อื่นกระทำและผิดกฎหมาย การชันสูตรพลิกศพในกรณีดังกล่าวอาจจะพบสาเหตุการตายอย่างชัดเจนตั้งแต่แรกแล้วแม้ยังไม่ได้ผ่าศพ หรือหากว่ามีการผ่าศพก็อาจจะไม่ได้ข้อมูลเพิ่มเติมจนสามารถเปลี่ยนแปลงการวินิจฉัยสาเหตุการตายได้ ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องผ่าศพ แต่อย่างไรก็ตามในบางกรณีการตรวจพิสูจน์ศพตามหลักนิติเวชศาสตร์และนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่มุ่งค้นหาความจริงจึงมีความเป็นกลางและปราศจากอคติ โดยการตรวจพิสูจน์ศพอย่างละเอียดดังกล่าว ถือว่ามีความจำเป็นมากในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในปัจจุบันที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพเป็นสำคัญ

(4) ศพที่มีข้อจำกัดในการผ่าพิสูจน์ โดยทั่วไปแล้วคือศพที่มีการเปลี่ยนแปลงหลังการตายมาก เช่น ศพเน่า โคร่งกระดูก หรือศพที่ถูกสัตว์กัดแทะทำลาย เป็นต้น โดยศพเหล่านี้ไม่สามารถตอบประเด็นต่างๆ ได้แน่ชัดตั้งแต่ต้นจึงจำเป็นต้องผ่านการตรวจโดยละเอียดด้วยการผ่าศพ

(5) การตายที่ไม่ปรากฏสาเหตุที่ดูเหมือนเป็น โรคทางธรรมชาติโดยทั่วไปแล้วไม่จำเป็นต้องมีการผ่าพิสูจน์การตาย แต่ในบางกรณีก็มีความจำเป็นต้องการผ่าศพ เช่น การตายในทารกและเด็กเล็ก การตายโดยกะทันหันและไม่คาดคิดในคนหนุ่มสาวหรือมีอายุน้อย เป็นกรณีที่ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าอาจจะตายโดยผิดธรรมชาติและอาจเป็นการฆาตกรรมได้ เป็นต้น

3) ขั้นตอนการไต่สวนการตาย

ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสามถึงวรรคสิบเอ็ด ระบุขั้นตอนการไต่สวนการตายของศาลไว้ในกรณีของการตายที่เกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานที่อ้างว่าปฏิบัติ

⁴¹ แสง บุญเฉลิมวิภาส. (2557). *นิติเวชศาสตร์และกฎหมายการแพทย์*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน. หน้า 210.

ราชการตามหน้าที่ หรืออยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานที่อ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ซึ่งเป็นกรณีพิเศษเพิ่มเติมจากการชันสูตรพลิกศพโดยทั่วไป โดยมีจุดประสงค์ดังนี้

(1) คຸ້ມครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐอาศัยอำนาจที่มีตามกฎหมายทำร้ายหรือทำการฆาตกรรมบุคคลใด โดยอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ และเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในกระบวนการยุติธรรม โดยสามารถตรวจสอบได้ว่าการตายของบุคคลที่เกิดขึ้นในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่นั้น เกิดขึ้นเนื่องจากสาเหตุใด มีความเกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานผู้ทำการควบคุมในขณะนั้นหรือไม่

(2) คຸ້ມครองการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะป้องกันปราบปรามการกระทำความผิดกฎหมาย เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม หากก่อให้เกิดการตายขึ้น เจ้าหน้าที่ผู้นั้นควรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่ามีได้กระทำความผิดแต่อย่างใด เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่อีกทางหนึ่งด้วย

ดังนั้นการดำเนินการไต่สวนชันสูตรพลิกศพเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง จำต้องรักษาไว้ซึ่งความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนกับหลักประกันด้านขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ

นอกจากนี้ในกรณีการตายที่มิได้เกิดจากการกระทำความผิดทางอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหนึ่งตอนท้ายบัญญัติว่า “ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการเมื่อเสร็จสิ้นการชันสูตรพลิกศพโดยเร็วและให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไปตามมาตรา 156” และตามมาตรา 156 บัญญัติว่า “ให้ส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพในกรณีที่ความตายมิได้เป็นผลมาจากการกระทำทางอาญาให้แก่ข้าหลวงประจำจังหวัด”⁴² กล่าวคือ ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพในกรณีความตายที่มิได้เป็นผลมาจากการกระทำทางอาญาให้แก่พนักงานอัยการ และพนักงานอัยการส่งต่อไปแก่ผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อให้สั่งยุติคดี

กล่าวโดยสรุป ประเทศไทยมีการสอบสวนของพนักงานสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆเท่าที่จะทำได้ในคดีอาญาโดยเฉพาะในขั้นตอนการตรวจศพ ณ สถานที่พบศพหรือสถานที่เกิดเหตุ กำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพร่วมกับแพทย์ และให้แจ้งแก่ญาติของผู้ตายคนใดคนหนึ่งทราบ หากไม่สามารถหาสาเหตุและพฤติการณ์การตายได้ ให้เจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพหรือพนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้ทำการผ่าศพหรือแยกธาตุแต่เพียงผู้เดียวและหากเป็นกรณีของวิสามัญฆาตกรรมกำหนดให้มีการไต่สวนของศาล และใน

⁴² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 156.

กรณีการตายที่มีได้เกิดจากการกระทำความผิดทางอาญา ระบุให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการชันสูตรพลิกศพให้แก่พนักงานอัยการ และให้พนักงานอัยการส่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อสั่งยุติคดี

3.4 เปรียบเทียบการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยกับต่างประเทศ

จากที่กล่าวไปข้างต้นจะเห็นได้ว่าการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ มีปัญหาที่สรุปผลได้ดังต่อไปนี้

ปัญหาที่ 1 ปัญหาเกี่ยวกับการแต่งตั้งแพทย์เข้าร่วมตรวจศพแทนญาติผู้ตาย

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานในคดีอาญาเท่าที่จะทำได้ โดยในเรื่องการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่เกิดเหตุหรือสถานที่พบศพ ตามมาตรา 150 วรรคสอง กำหนดให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้แก่ญาติของผู้ตายคนใดคนหนึ่งทราบเท่าที่จะทำได้เท่านั้น แต่ไม่ได้กล่าวถึงสิทธิอย่างอื่นของญาติผู้ตายในขั้นตอนดังกล่าวแต่อย่างใด เช่น สิทธิแต่งตั้งแพทย์ที่ตนไว้วางใจเข้าร่วมแทนตน หรือแต่งตั้งตัวแทนผู้ที่ตนไว้วางใจเข้าร่วมแทนตน เป็นต้น

ในขณะที่กฎหมายของต่างประเทศ กล่าวคือ การชันสูตรพลิกศพของประเทศอังกฤษวางหลักไว้ว่า ให้โคโรเนอร์ (องค์กรผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ) เป็นผู้ทำหน้าที่แจ้งให้แก่ญาติของผู้ตายทราบถึงการตายที่เกิดขึ้นและสามารถเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพได้ นอกจากนี้ญาติของผู้ตายมีสิทธิแต่งตั้งแพทย์ที่ตนไว้วางใจเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่เกิดเหตุหรือสถานที่พบศพ และแพทย์ที่เข้าร่วมนั้นจะต้องไม่กระทำการอันเป็นการขัดขวางการทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ

ปัญหาที่ 2 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิร้องขอให้มีการผ่าศพของญาติผู้ตาย

ในการสอบสวนคดีอาญา พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องกระทำการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดเท่าที่จะทำได้ ในการชันสูตรพลิกศพที่เป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนก็เช่นกัน หากยังไม่สามารถระบุสาเหตุการตายที่ชัดเจนได้ พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องมีคำสั่งให้แพทย์ผ่าศพหรือแยกธาตุทั้งหมดหรือบางส่วน โดยในขั้นตอนของการผ่าพิสูจน์การตายหรือการผ่าศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 151 กำหนดให้ ในกรณีที่จำเป็นเจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพแล้วแยกธาตุทั้งหมดหรือบางส่วน โดยเป็นการกำหนดถึงอำนาจของเจ้าหน้าที่ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพหรือพนักงานสอบสวนแต่เพียงผู้เดียว ไม่มีองค์กรใดตรวจสอบหรือถ่วงดุล และยังไม่มีการบัญญัติถึงสิทธิของญาติผู้ตายในการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจของพนักงานสอบสวนดังกล่าว นั่นคือ สิทธิร้องขอให้มีการผ่าศพของญาติผู้ตาย

ประเทศเยอรมนี กำหนดกรณีบังคับให้ศาลต้องออกคำสั่งให้แพทย์สองคนทำการผ่าศพ โดยหนึ่งในกรณีที่ยังบังคับให้ต้องทำการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์คือ กรณีที่ญาติของผู้ตายร้องขอให้ทำการผ่าศพเพื่อพิสูจน์สาเหตุและพฤติการณ์การตาย

ประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐมิชิแกน มิได้ทำการผ่าพิสูจน์การตายในทุกกรณี แต่ได้กำหนดกรณีที่ต้องนำศพไปผ่าเพื่อพิสูจน์ 2 กรณีกล่าวคือ กรณีที่ต้องตรวจพิสูจน์เอกลักษณ์ของผู้ตาย เนื่องจากสภาพศพถูกทำลายเป็นอย่างมากหรือกรณีบิดามารดาของเด็กอายุน้อยกว่า 2 ปีร้องขอให้มีการผ่าศพ ปัญหาที่ 3 ปัญหาเกี่ยวกับการโต้แย้งคัดค้านผลการชันสูตรพลิกศพของญาติผู้ตาย

การสอบสวนคดีอาญาที่มีการชันสูตรพลิกศพ ในกรณีของการตายโดยผิดธรรมชาติที่มีได้เป็นผลมาจากการกระทำทางอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150วรรคหนึ่ง ตอนท้าย และมาตรา 156กำหนดให้ พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการชันสูตรพลิกศพในกรณีดังกล่าวให้แก่พนักงานอัยการ และพนักงานอัยการส่งต่อไปแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อสั่งยุติคดี ซึ่งส่งผลให้คดีดังกล่าวเสร็จสิ้นโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการไต่สวนของศาลถึงสาเหตุและพฤติการณ์การตายแต่อย่างใด ดังนี้ หากญาติของผู้ตายไม่ถึงพอใจผลการชันสูตรพลิกศพ จึงไม่มีสิทธิในการโต้แย้งคัดค้านสาเหตุการตายผ่านกระบวนการใดได้เลยกล่าวคือ กฎหมายไทยยังไม่บัญญัติถึงการไต่สวนของศาลในกรณีการตายที่มีได้เกิดจากการกระทำทางอาญา และไม่ได้กำหนดถึงสิทธิการร้องขอให้มีการไต่สวนของศาล เพื่อให้ญาติของผู้ตายใช้สิทธิโต้แย้งคัดค้านสาเหตุการตาย

ประเทศอังกฤษ กำหนดให้มีการไต่สวนของ โคอโรเนอร์ เช่น ในกรณีการตายโดยผิดธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการตายที่เป็นผลจากการกระทำทางอาญาหรือการตายที่มีได้เป็นผลจากการกระทำทางอาญา ซึ่งเป็นการไต่สวนเพื่อหาสาเหตุและพฤติการณ์การตายของผู้ตายที่แท้จริง โดยต้องกระทำอย่างเปิดเผย โคอโรเนอร์ต้องแจ้งให้ญาติของผู้ตายทราบถึงวัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการไต่สวน และเปิดโอกาสให้ญาติของผู้ตาย ผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือประชาชนทั่วไปสามารถเข้าร่วมรับฟังได้ และญาติของผู้ตายมีสิทธิที่จะโต้แย้งด้วยการซักถามพยานในขั้นตอนการไต่สวนได้

ประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐมิชิแกน ไม่ได้กำหนดให้ต้องมีการไต่สวนของศาลถึงสาเหตุและพฤติการณ์การตาย แต่ให้สิทธิแก่พนักงานอัยการ จำเลย หรือญาติของผู้ตายสามารถร้องขอให้ศาลทำการไต่สวนเพื่อหาสาเหตุหรือพฤติการณ์การตายที่แท้จริงได้ หากไม่เชื่อหรือไม่พึงพอใจในผลการชันสูตรพลิกศพดังกล่าว

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสอง มาตรา 151 และมาตรา 156 ยังคงมีปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิของญาติผู้ตายในกระบวนการชันสูตรพลิกศพ อันได้แก่ สิทธิในการแต่งตั้งแพทย์เข้าร่วมตรวจศพแทนญาติผู้ตาย สิทธิร้องขอให้มีการผ่าศพของญาติผู้ตาย และสิทธิโต้แย้งคัดค้านผลการชันสูตรพลิกศพของญาติผู้ตาย

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศใน 3 ประเทศ กล่าวคือ ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี และ ประเทศสหรัฐอเมริกา (รัฐมิชิแกน) สามารถอธิบายเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 3.1 ตารางเปรียบเทียบกฎหมายของสิทธิของญาติผู้ตายในการชันสูตรพลิกศพของ
ต่างประเทศกับประเทศไทย

ปัญหา ประเทศ	ปัญหาเกี่ยวกับการแต่งตั้ง แพทย์เข้าร่วมตรวจศพ แทนญาติผู้ตาย	ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิร้อง ขอให้มีการผ่าศพของ ญาติผู้ตาย	ปัญหาเกี่ยวกับการ โต้แย้งคัดค้านผลการ ชันสูตรพลิกศพของ ญาติผู้ตาย
อังกฤษ	ญาติผู้ตายมีสิทธิแต่งตั้ง แพทย์เข้าร่วมในการ ชันสูตรพลิกศพแทนตน	ไม่มีการกำหนดถึงสิทธิ ร้องขอให้มีการผ่าศพ ของญาติผู้ตาย	ญาติของผู้ตายมีสิทธิ โต้แย้งคัดค้านในการ ตายทุกกรณี
เยอรมัน	ไม่มีการกำหนดให้ญาติ ผู้ตายแต่งตั้งแพทย์เข้าร่วม แทนตน	ญาติผู้ตายมีสิทธิร้อง ขอให้ทำการผ่าศพทุก กรณี	ญาติของผู้ตายไม่มีสิทธิ โต้แย้งคัดค้านในการ ตายทุกกรณี
รัฐมิชิแกน สหรัฐอเมริกา	ไม่มีการกำหนดให้ญาติ ผู้ตายแต่งตั้งแพทย์เข้าร่วม แทนตน	ญาติผู้ตายมีสิทธิร้อง ขอให้ทำการผ่าศพใน กรณีการตายของเด็กอายุ น้อยกว่า 2 ปี	ญาติของผู้ตายมีสิทธิ โต้แย้งคัดค้านและร้อง ขอให้ศาลทำการไต่สวน
ไทย	ไม่มีการกำหนดให้ญาติ ผู้ตายแต่งตั้งแพทย์เข้าร่วม แทนตน	ไม่มีการกำหนดถึงสิทธิ ร้องขอให้มีการผ่าศพ ของญาติผู้ตาย	ญาติของผู้ตายไม่มีสิทธิ โต้แย้งคัดค้านในการ ตายที่มีได้เป็นผลมาจาก การกระทำทางอาญา